

Duurzame vooruitgang

verslag 2011

Inleiding

Duurzame vooruitgang

Melkveehouders en zuivelondernemingen hebben in 2011 een flinke stap gezet in de verduurzaming van de zuivelketen. De Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO) en LTO Nederland hebben hun samenwerking het afgelopen jaar geïntensiveerd. Er is met volle kracht gewerkt om te zorgen dat de Nederlandse zuivelsector wereldwijd tot de top blijft behoren op het gebied van duurzaamheid. Ten behoeve van de ondersteuning van de Duurzame Zuivelketen is in 2011 een full-time projectleider aangesteld.

Het afgelopen jaar hebben NZO en LTO Nederland de doelen van de Duurzame Zuivelketen vastgesteld. Deze doelen zijn verdeeld over vier thema's: 1) klimaat en energie, 2) diergezondheid en dierenwelzijn, 3) weidegang en 4) biodiversiteit en milieu. Zuivelondernemingen en LTO geven hieraan ieder op hun eigen manier uitvoering. In dit jaarverslag vindt u de doelen en per thema een aantal voorbeelden van uitvoering. We zijn trots op de stappen die we hebben gezet.

De samenwerking tussen NZO en LTO Nederland is krachtig. Duurzaamheidsprojecten van melkveehouders en individuele zuivelondernemingen worden niet alleen samengebracht in de Duurzame zuivelketen. Dankzij de onderlinge kennisdeling en het uitwisselen van ervaringen worden projecten versterkt en kunnen ze versneld worden gerealiseerd. We verwachten hierdoor de komende jaren nog grote stappen te kunnen zetten.

We hebben veel energie gestoken in het uitdragen van ons verhaal. Melkveehouders zijn op grote schaal geïnformeerd over de noodzaak om stappen te zetten op het gebied van duurzaamheid. Hierdoor kunnen we de fantastische uitgangspositie van de zuivelsector in markt en maatschappij handhaven. Daarnaast zijn het afgelopen jaar tal van maatschappelijk organisaties, beleidsmakers en politici geïnformeerd over onze activiteiten.

De positieve ontvangst van onze plannen inspireert. De Duurzame Zuivelketen gaat dan ook dit jaar onverminderd voort op de ingeslagen weg. Weidegang en het verantwoord gebruik van diergeneesmiddelen zijn belangrijke onderwerpen. Ook zal veel aandacht worden geschonken aan de monitoring van de voortgang die we boeken. Zodat u en wij precies weten hoever we staan in het realiseren van onze ambities.

Werner Buck,
Voorzitter stuurgroep Duurzame Zuivelketen

Doelen van de Duurzame Zuivelketen

De Nederlandse Zuivelorganisatie en LTO Nederland vinden dat een aantal structurele ontwikkelingen in de zuivelsector (zoals schaalvergroting, groei van melkproductie per koe en afschaffing van het melkquotum) vragen om stappen op het gebied van duurzaamheid. Daarom hebben zij binnen de Duurzame Zuivelketen in 2011 de volgende thema's en doelen vastgesteld:

Klimaat en energie

- 30% reductie van broeikasgassen in 2020 ten opzichte van 1990, inclusief klimaatneutrale groei
- 20% duurzame energie in 2020 en een energieneutrale zuivelketen
- 2% energie-efficiency per jaar (1,5% fabrieken en 0,5% keten) en in totaal 30% energie-efficiency in de periode 2005-2020, 2% energiebesparing per jaar bij veehouders

Diergezondheid en dierenwelzijn

- Vermindering antibioticaresistentie. In 2013 antibioticagebruik terug naar niveau 1999
- Verlengen gemiddelde levensduur koeien, met name door het sterk terugdringen van mastitis en klauwproblemen
- In 2015 alle nieuw te bouwen stallen integraal duurzaam

Weidegang

- Behoud huidig niveau van weidegang

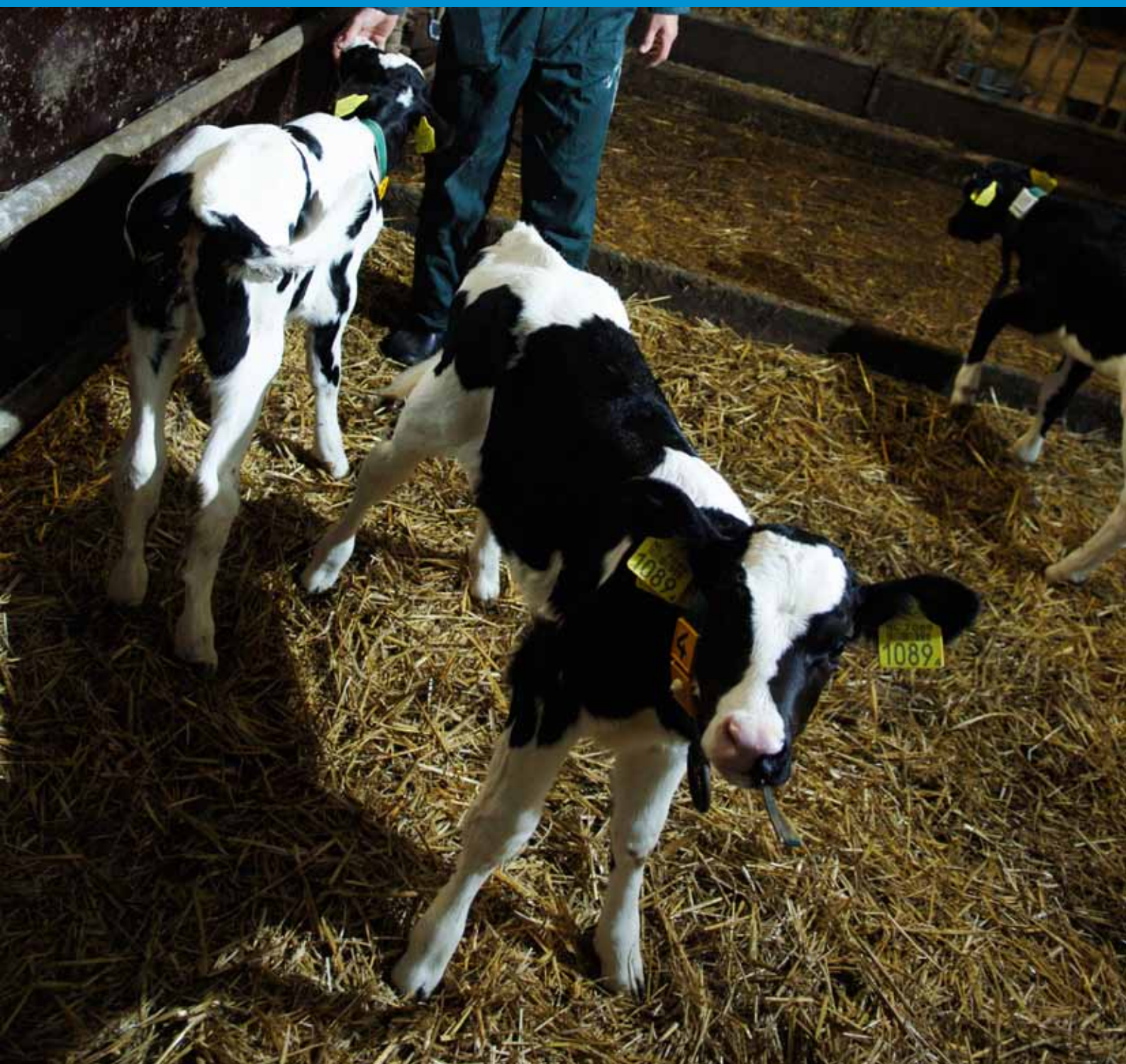
Biodiversiteit en milieu

- 100% gebruik van RTRS (Round Table on Responsible Soy) gecertificeerde duurzame soja en duurzame palmpitschilfers in 2015
- Acties en maatregelen die direct en indirect het fosfaatvolume en de ammoniakuitstoot beïnvloeden
- Verbetering biodiversiteit

Bij de uitvoering van de doelen wordt samenwerking gezocht met andere partijen. In de volgende hoofdstukken worden per thema voorbeelden van de activiteiten in 2011 genoemd.

Monitoring

De Duurzame Zuivelketen wil de voortgang van de realisatie van de doelen monitoren. In 2011 hebben het LEI (onderdeel van Wageningen UR) onder begeleiding van Klaas Jan van Calker een advies gegeven over de wijze waarop deze monitoring het beste kan worden ingevuld. Als gevolg van dit project zijn ook de indicatoren voor de doelen van de Duurzame Zuivelketen vastgesteld. Met behulp van deze indicatoren heeft CLM Onderzoek en Advies het rapport 'Stand van zaken doelen Duurzame Zuivelketen' opgesteld. Dit rapport is te vinden op www.duurzamezuivelketen.nl. CLM heeft op basis van bestaande informatie een overzicht gegeven van de voortgang van de realisatie van de doelen. De beschikbare gegevens kwamen helaas niet altijd overeen met de indicatoren en waren hier en daar gedateerd. De Duurzame Zuivelketen heeft besloten om in 2012 een sectorrapportage te maken met behulp van het bedrijveninformatienet (BIN) van het LEI. Het BIN is een representatieve steekproef met ongeveer 300 melkveehouders. Het LEI zal de gegevens waar mogelijk aanvullen met gegevens die sectorbreed beschikbaar zijn.

Duurzaamheids- programma's

Zuivelonderneming geven uitvoering aan de doelen van de Duurzame Zuivelketen op een wijze die past bij hun bedrijfsvoering. Zij doen dit met behulp van duurzaamheidsprogramma's. In 2011 hebben bijvoorbeeld FrieslandCampina en Rouveen een duurzaamheidsprogramma gepresenteerd. Daarnaast heeft LTO Nederland haar toekomstvisie gepresenteerd.

FrieslandCampina

FrieslandCampina heeft in 2011 bekend gemaakt dat het de leden-veehouders gaat stimuleren en ondersteunen bij het verder verduurzamen van hun bedrijfsvoering. Studiegroepen en kennisuitwisseling vormen het hart van het duurzaamheidsprogramma van FrieslandCampina. Daarnaast is de weidemelkpremie verhoogd naar 50 eurocent per 100 kilo melk voor bedrijven die hun melkkoeien gedurende minimaal 120 dagen per jaar, minstens zes uur per dag in de wei laten grazen. FrieslandCampina wil klanten en consumenten meer keuze bieden in producten met een weidemelkgarantie, waaronder kaas. De stimulering is verankert in Foqus Planet. Afhankelijk van het prestatieniveau dat een melkveehouder wil realiseren, dient hij op het gebied van duurzaamheid een aantal punten te scoren. Welke dat zijn, bepaalt de veehouder zelf uit een breed aanbod van mogelijkheden.

Rouveen Gewoon Duurzaam

Bij de Coöperatieve Zuivelfabriek Rouveen is 14 september officieel het project Rouveen Gewoon Duurzaam van start gegaan. Onderdeel van dit programma zijn workshops over duurzaam ondernemen. Melkveehouders die lid zijn van de Coöperatieve Zuivelfabriek Rouveen leren daarin vooral wat de voordelen zijn van een duurzaam beleid en welke kansen het biedt voor eigen economische balans, dier en land. Succesvolle pilotworkshops gingen vooraf aan de start van Rouveen Gewoon Duurzaam. Zestien melkveehouders hebben in deze proef onder leiding van experts onder meer uitleg gekregen over het verbeteren van de gezondheid van de veestapel, het efficiënter werken door een gesloten kringloop en de wijze van communiceren met de doelgroep over hun duurzaamheidsbeleid. Zuivelfabrikant Rouveen biedt nu al hun leden-melkveehouders drie keer per jaar een gratis workshop aan. De workshops worden jaarlijks geëvalueerd en waar nodig vernieuwd.

DOC: Duurzaam Ondernemen Centraal

Zuivelcoöperatie DOC Kaas is in 2011 van start gegaan met haar duurzaamheidsprogramma Duurzaam Ondernemen Centraal. Met een testgroep van 90 leden is in 2011 in zowel grote als kleine groepen gediscussieerd. Op basis hiervan zijn de duurzaamheidsactiviteiten voor de leden-veehouders voor 2012 vormgegeven. Communicatie over het nut en de noodzaak van verduurzaming is hierbij erg belangrijk. In 2011 heeft een pilot plaatsgevonden voor Koe-Kompas, een managementinstrument op het gebied van diergezondheid, dierenwelzijn en huisvesting. Inmiddels wordt dit programma aan alle leden-veehouders van DOC Kaas aangeboden. Daarnaast heeft DOC Kaas voor haar RMO-vervoer in 2011 het Lean and Green-certificaat behaald, dit certificaat wordt verleend wanneer door genomen initiatieven aantoonbaar de uitstoot van CO2 bij het transport wordt teruggedrongen.

LTO Nederland: “Midden in de maatschappij”

Na een rondvaart door de grachten heeft LTO Nederland in mei 2011 haar toekomstvisie aangeboden aan staatssecretaris Atsma (Infrastructuur en Milieu). De visie heeft de titel ‘Midden in de maatschappij’ meegekregen. LTO Nederland wil markt en maatschappij zo verbinden dat de melkveehouderij haar positieve image behoudt terwijl bedrijfsontwikkeling doorzet. Het streven is een melkveehouderij in 2020 die economisch rendabel, veilig voor de consument en diervriendelijk produceert met een zo laag mogelijke belasting van natuur en milieu.

Klimaat en energie

Routekaart energieneutrale zuivelketen

Om als zuivelketen energieneutraal te worden moeten belangrijke stappen worden gezet. Welke stappen precies wordt duidelijk in de routekaart voor een 100% energieneutrale zuivelketen in 2020 met klimaatneutrale groei. De routekaart met als titel “Melk, de groene motor” is in 2011 opgesteld naar aanleiding van het convenant Schone en Zuinige Agrosectoren (2008) en de Meerjarenafspraken energie-efficiency. Het plan werd opgesteld door Berenschot, in opdracht van Agentschap NL, NZO en LTO Nederland. De grootste potentiële bijdrage aan een energieneutrale zuivelketen kan worden geleverd door groen gas. Andere sporen om dit doel van de Duurzame Zuivelketen te realiseren zijn zonne-energie, wind-energie en energiebesparing. In de routekaart is geconstateerd dat op dit moment nog een overheidsbijdrage nodig is om bijvoorbeeld rendabel groen gas te produceren. De Duurzame Zuivelketen heeft in 2011 samen met Berenschot de voorbereidingen gestart van een aantal workshops om te kijken of er verbindingen tussen partijen mogelijk zijn waarbij geen subsidie nodig is.

Green Deal

De Duurzame Zuivelketen heeft in oktober 2011 een Green Deal gesloten. Directeur Tjeerd de Groot van de Nederlandse Zuivel Organisatie en voorzitter Albert Jan Maat van LTO Nederland tekenden op symbolische wijze de koepel Green Deal energieneutrale zuivelketen. Hierin is afgesproken duurzame energieprojecten te versnellen en groene groei te realiseren. In de Green deal is opgenomen dat de overheid de uitvoering van de routekaart ‘100% duurzame zuivelketen met klimaatneutrale groei’ ondersteunt. Daarnaast zijn afspraken gemaakt tussen NZO, LTO en het Kabinet over ondersteuning bij het opstellen van communicatiemiddelen over energiebesparing, het stimuleren van creatieve samenwerkingsverbanden, het verkorten van vergunningsprocedures, het realiseren van demonstratieprojecten en het afzetten van kunstmestvervangers. De koepel Green Deal bouwt voort op het convenant Schone en Zuinige Agrosectoren dat in 2008 werd gesloten.

Global dairy agenda for action on climate change

Tijdens de wereldzuiveltop In Parma heeft de internationale zuivelorganisatie IDF een update van haar twee jaar geleden gelanceerde verduurzamingsagenda gepresenteerd. In dit document over de Global Dairy Agenda for Action on Climate Change zijn alle verduurzamingsactiviteiten opgenomen van de internationale zuivelindustrie. Het betreft 400 initiatieven uit 50 verschillende landen. Daarin komen onder andere de activiteiten aan de orde van de Duurzame Zuivelketen. Staatssecretaris Henk Bleker (Economische Zaken, Landbouw en Innovatie) heeft in een verklaring de aanpak van de zuivelindustrie gesteund. In deze verklaring staat: “We waarderen het leiderschap dat de zuivelsector toont bij de aanpak van de klimaatverandering en we willen graag de mogelijkheden van samenwerking onderzoeken zodat we gezamenlijk onze doelen kunnen realiseren”.

Melkveehouderij steeds meer energieproducent

De melkveehouderij produceert inmiddels meer dan de helft van de energie die zij nodig heeft zelf. Dit blijkt uit de Energie- en klimaatmonitor Agrosectoren 2011 die in opdracht van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie is opgesteld door Agentschap NL en WUR-LEI. Uit gegevens van Agentschap NL en CBS blijkt dat de melkveehouderij in 2009 4,6 PetaJoule aan duurzame energie produceerde. Dat jaar gebruikten de melkveehouders gezamenlijk 7,9 PetaJoule aan energie. De duurzame energie wordt geproduceerd met behulp van windmolens, zonnepanelen en biovergisters. Met naar schatting onder andere 29% van het aantal windmolens en 56% van het aantal (co-)vergisters heeft de melkveehouderij een groot aandeel in de winning van hernieuwbare energie in de landbouw. De landbouw is sinds 2007 netto elektriciteitsproducent. De energie-efficiency van de melkveehouderij verbeterde in 2009 met 4% ten opzichte van 2003.

Diergezondheid en dierenwelzijn

Cruciale antibiotica in de ban

Melkveehouders, zuivelondernemingen, dierenartsen en controle instanties hebben in 2011 in nauwe samenwerking met de overheid afspraken gemaakt om het antibioticagebruik terug te dringen. Dit heeft geleid tot een pakket met niet-vrijblijvende maatregelen. Sinds 1 januari 2012 mogen antibiotica die cruciaal zijn voor de volksgezondheid (3e en 4e generatie antibiotica) niet meer worden voorgeschreven door rundveedierenartsen. Alleen in extreme uitzonderingssituaties hebben dierenartsen de mogelijkheid om deze middelen toe te passen. Met ingang van 2012 wordt tevens het gebruik van diergeneesmiddelen op veebedrijven vastgelegd. Melkveehouders moeten daarnaast beschikken over een bedrijfsgezondheidsplan en bedrijfsbehandelplan dat is opgesteld in overleg met de geborgde dierenarts waarmee ze een één-op-één-relatie zijn aangegaan. Dierenarts en veehouder werken hiermee samen aan de verbetering van de diergezondheid op het bedrijf. Indien veehouders niet aan de afspraken voldoen kan de zuivelonderneming als uiterste consequentie de melk weigeren.

Forse toename deelname Koe-Kompas

Koe-Kompas is een praktisch instrument om de diergezondheid en het dierwelzijn op het bedrijf te optimaliseren. Het Koe-Kompas is door CONO ontwikkeld en stelt melkveehouders in staat samen met de dierenarts te kijken naar voeding en water, huisvesting, dierenwelzijn en diergezondheid, melken, werkroutine en jongveeopfok. CONO heeft dit instrument gedeeld met Bel Leerdammer, DOC Kaas, Vreugdenhil, Rouveen, Hochwald en De Graafstroom. Na een pilot hebben deze zuivelondernemingen Koe-Kompas in 2011 geïntroduceerd. Melkveehouders blijken zeer enthousiast over de managementinformatie die het Koe-kompas biedt, meer dan 25% van de melkveehouders van deze ondernemingen heeft zich vrijwillig aangemeld. De preventieve werking van het instrument is gebaseerd op een integrale risicoanalyse waarmee de sterke punten van een melkveebedrijf naar voren komen en waar stappen gezet kunnen worden voor verbetering. Door deelname aan het Koe-Kompas voldoen melkveehouders aan de verplichtingen van het Bedrijfsgezondheidsplan en de periodieke bedrijfsbezoeken.

Figuur: Score op schaal van 1 tot 5, van risicovol tot risicoarm.

Grip op klauwen

LTO Nederland heeft het initiatief genomen voor het project Grip op Klauwen. In dit project werken dierenartsen, rundveepedicure en veevoerleveranciers nauw samen met ruim vijftig melkveehouders om de klauwgezondheid op hun bedrijf te verbeteren. De melkveehouders en hun begeleiders maken daarbij gebruik van een integrale adviesaanpak die is opgesteld door PTC+, GD en Wageningen Livestock Research. De klauwaandoeningen worden geregistreerd in Digiklauw. Het project Grip op Klauwen loopt tot en met 2013. De bevindingen worden vervolgens verwerkt in een aanpak om de klauwgezondheid in de hele melkveehouderij te verbeteren.

Weidegang

Financiële ondersteuning van weidegang

De melkveehouders van CONO en Rouveen kregen al langer een premie voor weidegang. In 2011 heeft FrieslandCampina besloten om de vergoeding voor weidegang vanaf 2012 te verhogen naar 50 eurocent per 100 kilo melk voor bedrijven die hun melkkoeien gedurende minimaal 120 dagen per jaar, minstens zes uur per dag, in de wei laten grazen. De Stichting Weidegang heeft in 2011 gewerkt aan een keurmerk weidemelk. Om dit keurmerk te verkrijgen dient het productieproces van het boerenerf tot in de fabriek geborgd te zijn.

Advies over weidegang

De Stichting Weidegang helpt melkveehouders bij het nemen van een weloverwogen besluit over weidegang door het aanbieden van advies, cursussen en lezingen. Hierdoor kunnen zij gebruik maken van de nieuwste inzichten bij hun afweging koeien te weiden of permanent op te stallen of kan weidegang verder worden geoptimaliseerd. Daarnaast worden ook cursussen verleend aan erfbetreders, zoals voerleveranciers en zuivelondernemingen. De Stichting Weidegang is een initiatief van onder andere LTO Nederland, FrieslandCampina en Rouveen.

Biodiversiteit en milieu

Op weg naar 100% duurzame soja

Uiterlijk in 2015 moet alle soja in het rundveevoer voldoen aan de criteria van de Round Table on Responsible Soy (RTRS). Met het oog daarop is besloten om mee te gaan met het voorstel van het Initiatief Duurzame Handel (IDH) om de overgang naar RTRS-gecertificeerde soja te organiseren. Gezamenlijk investeert het bedrijfsleven de helft van de 7 miljoen euro die nodig is voor de omschakeling naar duurzame soja. Deze middelen worden benut om telers in Zuid-Amerika te ondersteunen de verbeteringen door te voeren die nodig zijn voor de RTRS-certificering. Maar ook om de ketenpartijen te helpen de overgang naar duurzame soja mogelijk te maken. Hierdoor wordt onder meer de mogelijke aantasting van kwetsbare natuurgebieden voorkomen.

Bijeenkomsten over fosfaat

Er is een intensieve informatieronde gestart om melkveehouders voor te lichten over het belang van het verminderen van fosfaat. Een efficiënter gebruik van mineralen kan leiden tot kostenbesparingen op het individuele bedrijf en op sectorniveau nieuwe regelgeving voorkomen. Daarom hebben LTO en Nevedi enige tijd in een convenant over het veevoerspoor afgesproken om de hoeveelheid fosfor in het melkveerantsoen met 10% te reduceren. Een hulpmiddel dat tijdens de bijeenkomsten wordt gebruikt is de P-toets melkvee. Dat is een eenvoudige rekentool om, eventueel samen met adviseurs, de fosfaataanvoer en -benutting op het bedrijf te berekenen en te verbeteren. Via bijvoorbeeld een betere benutting van fosfor in diervoer vermindert de uitstoot van fosfaat. De P-toets is een aanvulling op het uitgebreidere BEX-systeem.

Voor actuele informatie en het aanmelden voor de nieuwsbrief:

www.duurzamezuivelketen.nl

nederlandse zuivel organisatie

FrieslandCampina

KAASSPECIALITEITEN

De Duurzame Zuivelketen wordt mede gefinancierd door:

Productschap
Zuivel